

คำแนะนำของสมาคมแพทย์ส่องกล้องทางเดินอาหารไทยเกี่ยวกับไวรัส COVID-19 ร่วมกับสมาคมพยาบาลส่องกล้องทางเดินอาหาร (ประเทศไทย)

บทนำ

คำแนะนำนี้เหมาะสำหรับแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการส่องกล้องทางเดินอาหารในประเทศไทยเท่านั้น เขียนเมื่อวันที่ 25 มีนาคม พุทธศักราช 2563 โดยอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลและคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจากสมาคมวิชาชีพทางการแพทย์ส่องกล้องทางเดินอาหารในประเทศไทยและต่างประเทศที่โดยพิจารณาจากความสอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ในประเทศไทย ณ เวลาปัจจุบัน

ไวรัส coronavirus SARS-CoV-2 ที่ระบาดอยู่ในขณะนี้คือ coronavirus disease 2019 (COVID 19) ในบทความนี้ผู้ติดเชื้อหมายถึงผู้ที่ติดเชื้อ COVID-19 ซึ่งรวมทั้งผู้ติดเชื้อที่มีอาการและยังไม่มีอาการ ข้อมูลเบื้องต้นได้แก่ ผู้ที่ติดเชื้ออาจจะเสียชีวิตได้และมีอัตราการเสียชีวิตอยู่ที่ร้อยละ 1-3 ทั้งนี้สามารถตรวจพบไวรัสได้จากช่องปากและอุจจาระของผู้ที่ติดเชื้อ กลุ่มผู้ติดเชื้อที่มีความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตมากที่สุดคือกลุ่ม ผู้สูงอายุ หรือผู้ที่มีโรคประจำตัวเรื้อรัง หรือผู้ที่มีภูมิคุ้มกันต่ำ

คำแนะนำ

1. การส่องกล้องทางเดินอาหารส่วนบนถือว่าเป็นหัตถการที่อาจจะเสี่ยงต่อการเกิดละอองที่ปนเปื้อนเชื้อไวรัส aerosol generating procedure (AGP) และอาจจะทำให้ผู้ส่องกล้องมีโอกาสได้รับการติดเชื้อได้ โดยการส่องกล้องทางเดินอาหารส่วนบนมีความเสี่ยงสูงสุด แต่การส่องกล้องส่วนล่าง (ลำไส้ใหญ่) ก็มีโอกาสดังกล่าวปนเปื้อนขึ้นจากการผายลมระหว่างการส่องกล้อง (**รูปภาพที่ 1**)
2. ข้อมูลที่ควรทราบก่อนรับผู้ป่วยเข้ามาส่องกล้องคือ อุณหภูมิร่างกายมากกว่า 37.5 องศาเซลเซียส, มีประวัติการเดินทางไปที่เสี่ยง, อาชีพที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ, มีประวัติการสัมผัสผู้ป่วย, และประวัติการอยู่รวมเป็นกลุ่มกับบุคคลที่ไม่รู้จักมาก่อน
3. ในโรงพยาบาลมีทรัพยากรจำกัด เนื่องจากต้องดูแลผู้ป่วยโรคนี้อันจำนวนมาก การส่องกล้องควรทำเฉพาะกรณีฉุกเฉินหรือเร่งด่วนเท่านั้น ไม่แนะนำให้ทำการส่องกล้องที่ไม่มีความจำเป็นเร่งด่วนในผู้ป่วยที่สงสัยว่าติดเชื้อหรือได้รับการยืนยันว่าติดเชื้อแล้วโดย **เด็ดขาด** ส่วนในโรงพยาบาลที่ยังไม่มีผู้ป่วยติดเชื้อและความชุกของผู้ป่วยติด

เชื้อในพื้นที่ยังไม่สูงอาจจะเลือกส่งกล้องเฉพาะผู้ป่วยที่มีความจำเป็นตามลักษณะของโรค รายละเอียดให้ดูรูปที่

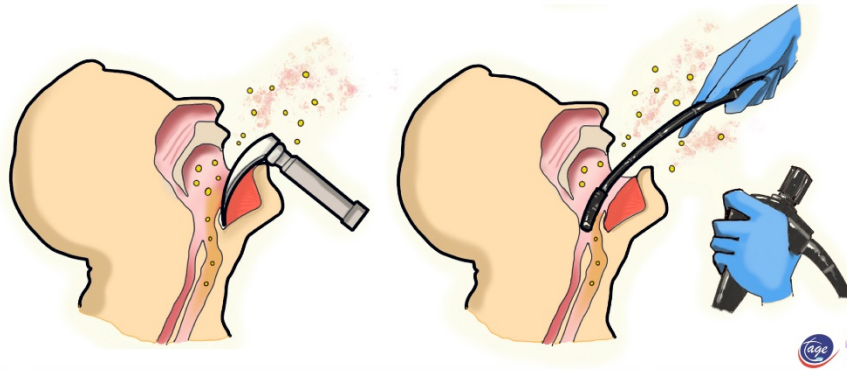
2 ประกอบ

4. ในผู้ป่วยที่ยืนยันแล้วว่าได้รับการติดเชื้อหรือผู้ที่มีอาการและมีความเสี่ยงสูงแต่รอการยืนยันไม่ได้เนื่องจากมีความจำเป็นที่ต้องส่งกล้องโดยเร่งด่วน ให้ปฏิบัติดังนี้
 1. ใช้ชุด personal protective equipment (PPE) (รูปภาพที่ 3)
 1. ถ้ามีความพร้อม ใช้หน้ากากพิเศษ เช่น N95, FFP2/FFP3, CAPR
 2. ชุดกาวน์ที่ใช้แล้วทิ้งและกันน้ำได้
 3. ถุงมือ
 4. หมวกคลุมผม ซึ่งใช้แล้วทิ้ง
 5. แว่นตาป้องกัน
 6. อุปกรณ์สวมทับรองเท้า
 2. เรียนรู้และ ฝึกซ้อม การใส่และการถอดชุด PPE ให้ถูกต้องก่อนปฏิบัติงานจริง ใช้ระบบคู่หู (buddy system) เพื่อตรวจสอบและป้องกันการผิดพลาดขณะปฏิบัติจริง
 3. ต้องล้างมือและกำจัดเชื้อโรค ทั้งตอนใส่และถอดชุด PPE
 4. การส่งกล้องควรทำในห้องความดันลบ (negative-pressure room) แต่ถ้าไม่พร้อมอาจพิจารณาทางเลือกอื่นเช่น ให้ทำการส่งกล้องที่ข้างเตียงผู้ป่วย ในตึกที่มีใช้รองรับผู้ป่วยกลุ่มนี้ (cohort ward)
 5. การส่งกล้องท่อน้ำดี (ERCP) ซึ่งต้องใช้ fluoroscopy ให้ขึ้นกับศักยภาพของโรงพยาบาลนั้นๆ โดยอาจทำที่หอผู้ป่วย (cohort ward) ถ้ามี portable fluoroscopic machine หรือที่ห้องส่งกล้อง หรือที่ห้องผ่าตัดแล้วแต่ความเหมาะสม
 6. ถ้าต้องใส่ท่อช่วยหายใจ การใส่และถอดควรทำโดยวิสัญญีแพทย์ โดยทีมแพทย์และบุคลากรด้านส่งกล้องทางเดินอาหารไม่ควรอยู่ในห้องขณะใส่และถอดท่อช่วยหายใจ
 7. ห้องทำหัตถการควรได้รับการทำความสะอาดด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ ทั้งก่อน และหลังทำหัตถการซึ่งน้ำยาฆ่าเชื้อส่วนใหญ่สามารถฆ่าเชื้อไวรัสได้
 8. การล้างทำความสะอาดกล้องส่งทางเดินอาหารแบบมาตรฐานนั้นเพียงพอในการฆ่าเชื้อไวรัส แต่ควรเพิ่มขั้นตอนพิเศษก่อนการล้างเพื่อป้องกันการเกิด AGP ที่อาจจะมีอันตรายต่อบุคลากรที่ล้างกล้อง (รูปภาพที่ 4)
 9. บุคลากรที่เข้าร่วมการส่งกล้องควรมีเท่าที่จำเป็นและควรเป็นผู้ที่ชำนาญ
5. ผู้ป่วยที่ต้องสงสัยว่าติดเชื้อและอยู่ระหว่างรอผลตรวจ (patient under investigation: PUI) ให้รอผลตรวจก่อนจึงค่อยทำการส่งกล้อง แต่ในกรณีฉุกเฉินและทำให้ไม่สามารถรอผลได้ ให้ปฏิบัติเหมือนผู้ป่วยที่ติดเชื้อไวรัส
6. สำหรับผู้ป่วยที่มีความเสี่ยงต่ำและไม่มีประวัติเสี่ยงและมีความจำเป็นที่ต้องได้รับการส่งกล้อง ชุด PPE ประกอบไปด้วย surgical mask, อุปกรณ์ป้องกันดวงตา ชุดกาวน์ ถุงมือ (รูปที่ 3)

7. การใช้หน้ากากที่มีเครื่องช่วยหายใจ ขึ้นอยู่กับความชุกของการติดเชื้อไวรัสในแต่ละชุมชน และปริมาณทรัพยากรทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับ PPE โดยระลึกเสมอว่าในผู้ป่วยที่ไม่มีอาการแต่มีการติดเชื้อก็สามารถแพร่เชื้อได้
8. เพื่อที่จะใช้ทรัพยากรโดยเฉพาะ ชุด PPE ให้คุ้มค่าที่สุด ชุดดังกล่าวนี้ควรอนุญาตให้ใช้ เฉพาะบุคลากรที่มีความจำเป็นและต้องปฏิบัติงานที่อาจจะเสี่ยงต่อการติดโรคนั้น

Aerosol-generating procedures (AGP)

Procedures that stimulate coughing and promote the generation of aerosols

All GI endoscopy can be AGP

รูปภาพที่ 1 การส่องกล้องทางเดินอาหารส่วนบนที่ถือว่าเป็นหัตถการที่อาจจะเสี่ยงต่อการเกิดละอองที่ปนเปื้อนเชื้อไวรัส aerosol generating procedure (AGP)

Classification of endoscopic procedures during COVID-19 outbreak

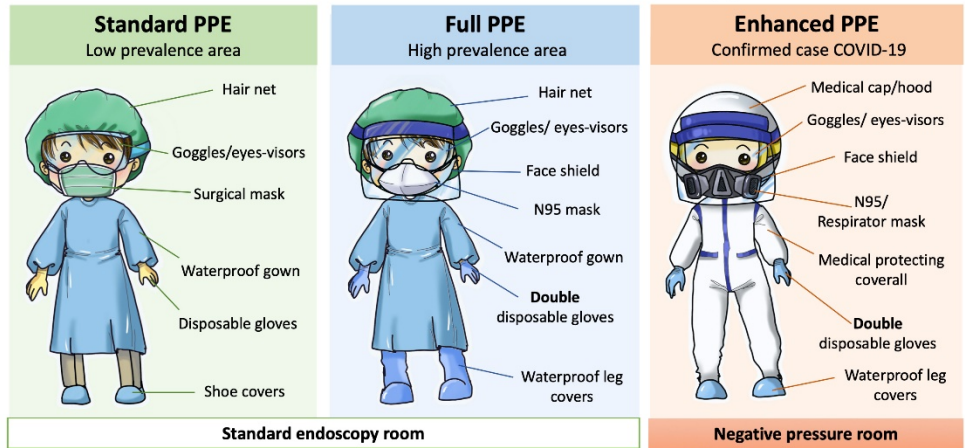
Emergency and Urgent endoscopy	Selective Endoscopy
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Acute GI Bleeding ▪ Perforations & leakage ▪ Biliary sepsis ▪ Foreign body ▪ Obstruction requiring stenting ▪ Access for urgent feeding 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Endoscopic treatment for gastrointestinal neoplasia ▪ Highly suspicious case of cancer ▪ Small bowel enteroscopy for occult GI bleeding ▪ ERCP for hepatobiliary pancreatic cancers
<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="border: 1px solid red; border-radius: 50%; width: 20px; height: 20px; display: flex; align-items: center; justify-content: center; margin-right: 5px;"> ❌ </div> <div> <p>Endoscopy not recommended</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ All routine diagnostic endoscopy ▪ All surveillance and follow-up ▪ Endoscopic therapy for non-malignant GI conditions </div> <div style="margin-left: 20px;"> <ul style="list-style-type: none"> ▪ EUS for diagnosis of non-malignant conditions ▪ ERCP for non-malignant conditions </div> </div>	

Adapted from APSDE Position Statements on COVID-19

รูปภาพที่ 2 แนวทางการคัดเลือกผู้ป่วยเพื่อเข้ารับการส่องกล้องตามความเร่งด่วนของข้อบ่งชี้

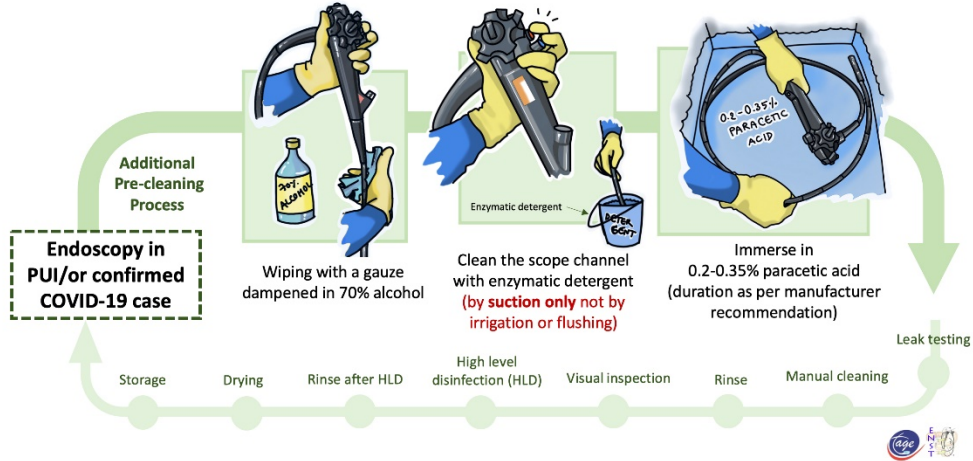
Recommended PPE for Endoscopy

Position Statements on COVID-19 : APSDE, ASGE and CDC 2020

รูปภาพที่ 3 ชุด personal protective equipment (PPE) 3 ประเภทโดยแยกใช้ตามสถานะภาพการติดเชื้อของผู้ป่วย

Endoscope reprocessing during COVID-19 outbreak

รูปภาพที่ 4 การล้างทำความสะอาดกล้องส่องทางเดินอาหารแบบมาตรฐานและขั้นตอนพิเศษที่เพิ่มขึ้นก่อนขั้นตอนเหล่านี้